

Nap - apa, Felhő - anya

Emese álma, Édenkert Madách előtt, A kígyó, Az égisz éró fa. Tanultuk őket, hallottuk, vagy olvastuk már. De amikor még gyerekek voltunk, ösztönösen bennünk voltak, jó esetben lerajzoltuk őket; éreztük, láttuk, tudtuk. Van egy ember, aki ezzel foglalkozik: a gyermekekben rejlő ösztönös, ősi képességekkel. Molnár V. Józseffel Gáborjáni Szabó Orsolya beszélgetett.

„A bennem munkálkodó tüzet folyamatosan rakják. Részben azok az alkalmak, amikor én Erdélyben, Felvidéken, vagy akár Szaknyérban, ahol a házamat építem, a falusi emberekkel lehetek, részben azok az alkalmak, amikor az óvodákban a gyerekekkel találkozhatom, mert óvóbácsi is lettem.” (Részlet: Molnár V. József: Valaki bennem tovább él... című könyvéből.)

- Pár héttel ezelőtt láttam Önt a tévében, ahogy gyermekrajzokat magyarázott, elemzett. Mi indította arra, hogy ezt a területet kutassa?

- Régi történet. Még az hetvenes évek közepén, amikor én kiállító grafikusművész voltam, kerestem a kifejezésnek a leg egyszerűbb formáit. Rögtön eszembe jutott, hogy az iskolában, művészettörténet órán a barlangi művészetnél tanultunk azokat a rajzokat, karcokat, amelyeket meglehetősen elhanyagoltan, mellékesen mutattak be, és döbbenet tapasztaltam, hogy az iskolában alaposan becsaptak bennünket: azokon a barlangrajzokon a legfontosabb formák találhatóak meg. Gyermekkorom nagy részét nagyapámnál, egy paraszt családnál éltem le, és visszaemlékeztem, hogy ezek a formák, amelyek ott voltak a barlang falán, mind a mai napig megmaradtak a paraszti környezetben. Öregapám a járomba mindig belefáragott valami jelet: egy csillagot, egy borjút, egy keresztet vagy körkeresztet, amelyek a legősibb jelek közé tartoznak. Öreganyám pedig lényegében szintén ugyanezeket a formákat hímezte - főleg karácsony előtt - a terítőbe. Könnyű volt rájönnöm, hogy a paraszti életet ezek a formák szabályozták.

Később, amikor megszületett a lányom, a kiságyon felállva, a csörgő nyelével firkált a falra és az volt a meglepetés, hogy a kislányom ugyanazokat a formákat rajzolta a falra, amelyek az ősi jeleknek számítanak. Ezek a formák túléltek mindenféle társadalmi és politikai változást. Ettől kezdve ez lett az életem... Így kezdődött a gyermekrajzokkal való barátkozásom.

- A felnőtteknél ezek a formák már nem találhatóak meg?

- Dehogynem. A felnőtteknél akkor találhatóak meg ezek a jelek, formák, amikor önfeledten irkálhatnak. A pszichiátereknek egy része egyfajta módszerként használja is a felnőtteknél az ún. "értekezlet firkálás" elemzését.

- Ezeket a rajzokat mennyire befolyásolja, hogy milyen közegben él az adott gyermek, vagy felnőtt?

- Azt a megdöbbentő felfedezést tették a pszichológusok és a pszichiáterek, hogy függetlenül társadalmi környezettől, a gyerek ugyanazokkal az ősképekkel születik a világra, mivel

ezek genetikusan ajándékba kapott öröklődő formák. Ha rossz környezetben születik a gyerek, akkor is jönnek ezek a formák, de idő előtt kitörölődnek belőle. Egy része előjön, amikor öntudatlanul irkálhatnak, egy része pedig elvész, kitörölődik. Ahol elhanyagolható családi háttérben nő fel a gyermek, ezek a formák torzulnak. Mondok egy példát erre. A Napot minden gyerek szereti, hiszen a teremtet hitelesíti. Tehát ha a gyermek lerajzolja a Napot, a nap-apat idézi meg. Félreértés ne essék, nem apját akarja lerajzolni, szó sincs róla. Csak amikor lerajzolja a Napot, akkor az apa jut az eszébe. A Nap számukra személy, ezért rajzolnak majdnem minden esetben a Napnak szemet és száját. Ez a személyesség nagyon alkalmas arra, hogy az apa megjelenjen. Ha verekedő apa van a családban, akkor lerajzolja a napot sárgával vagy vörössel, aztán fog egy sötét színt, és azzal eltünteti, elvarázsolja. A felhő az anyát idézi meg: sok gyermek rajzon a felhőnek is szeme, szája van, esetleg haja és koronája is. Ha olyan anya van a gyerek környezetében, aki állandóan rászól a gyerekekre, szidja, számon kéri, akkor azok a felhők nagyon szálkásak lesznek, általában fekete vagy vörös eső hull belőlük, és a földön lévő virágok, akik áznak ettől az esőtől, lehajtják a fejüket.

- Egy bizonyos kor után nyilván ez változik.

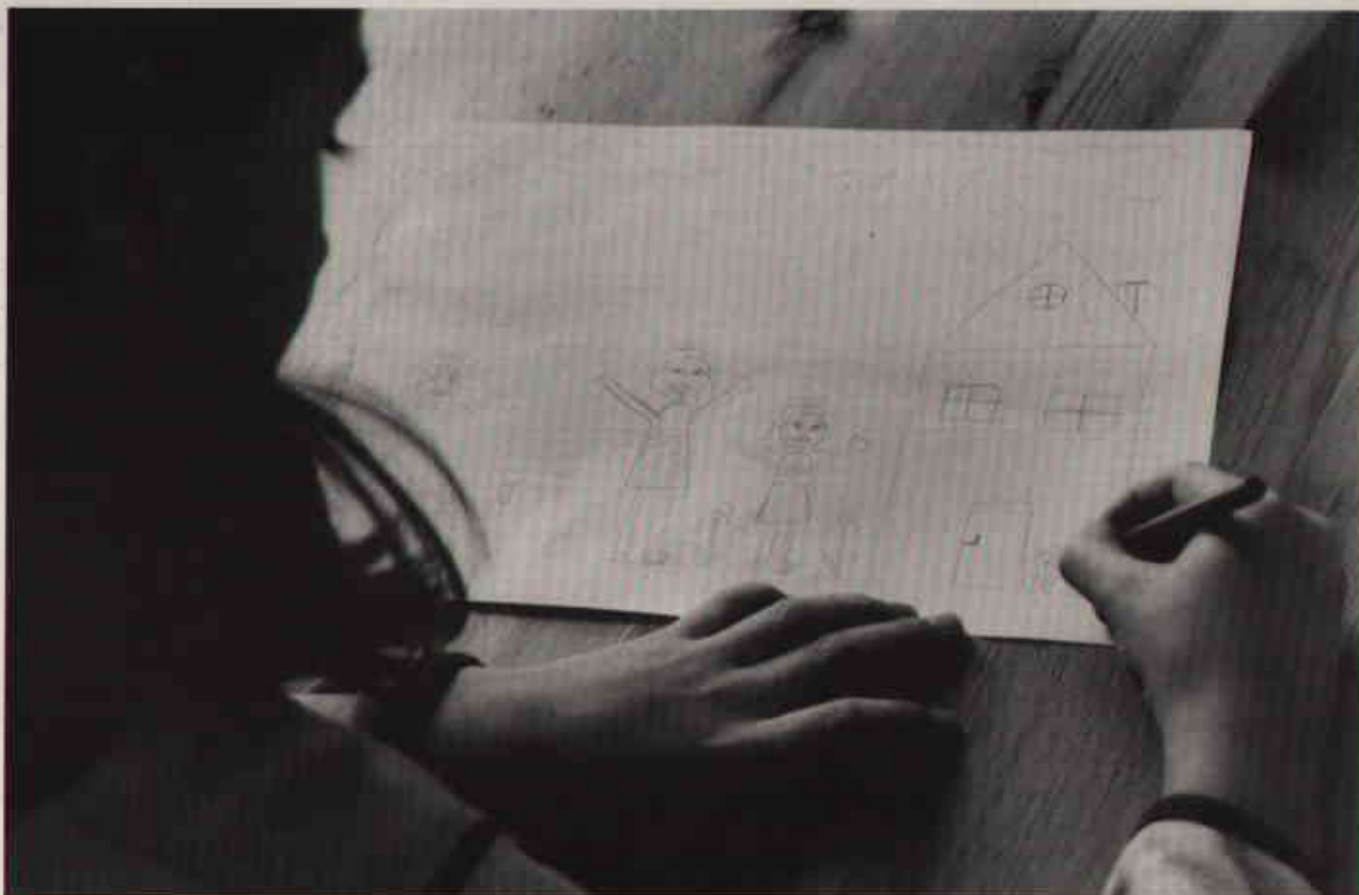
- Igen, hét éves korában a gyerek nagyon nagy változáson megy át: megérzi az időt. Ekkor a gyermek észreveszi a teret is. Igénye van arra, hogy a tér-időben látott formákat úgy rajzolja le, ahogy látja őket. Ezelőtt rokonító, vagy analógiás gondolkodással rajzolt, azaz fontos volt ugyan a forma, de nem a rajz szempontjából.

- Ez összefügg azzal, hogy iskolába kerül hét évesen?

- Nem kell neki ehhez iskolába kerülnie, a hét éves kor a világ minden táján éles határ a gyermek életében, gondolkodásában. Amúgy általában is hét évenként változik az ember gondolkodása, de az első hét éves váltás a legkeményebb, ami nagyon megrázhatja a gyereket. Az eddigi megnyugtató ősegység, amely eddig közrefogta, szinte egyik napról a másikra szétesik.

- Több könyvet is írt ebben a témában. Melyik az a könyv, amelyet olyan laikusnak ajánlana, akit mindez érdekel, de nincs hozzá elég szakképzettsége?

- Három könyv jelent meg ebben a témában és mindegyiket ajánlom, mert igyekszem úgy írni, hogy mindenki számára egyértelmű legyen, amit közölni akarok. Az első könyvem a Nap arca - a gyermekrajzok üzenete volt, amely 1990-ben jelent meg, azután 1996-ban Az egészség című könyvem

látott napvilágot, amelynek egy része a gyermekrajzok elemzésével foglalkozik, és 1998-ban jelent meg az *Ég és föld ölelésében* című munkám.

- Hol publikálja a témával foglalkozó kutatásait? Hol lehet hallani Önt, esetleg tanít-e valahol?

- Amikor megjelent az első könyvem a *Nap arca* címmel, egyfolytában hívtak óvodákba, és az ország különböző helyein óvoda-műhelyek jöttek létre (Szolnokon, Debrecenben, Szombathelyen, Pécsen), ahol már nem csak azzal foglalkoztunk, hogy a gyerek mit rajzol és a rajzával mit üzen. Arra is figyeltünk, hogyan lehetséges a gyerek óvodai nevelését olyanná formálni, hogy a veleszületett ósképek ne törölődjenek ki, hanem azok előjőjenek, mert ha előjönnek, akkor a gyerek gyermekségében megerősödik, akkor biztonságot kap, arra lehet építeni majd az iskolába lépésekor. Ezt nem mindenütt fogadják szívesen az óvónők: ugyanis ehhez az kellene, hogy a gyerek számára ne darabolják szét az időt, hagyják, hogy játsszon, hogy rajzoljon, akkor avatkozzanak közbe, amikor elül a játék; és rendetlenkedni kezdenek a gyerekek. Szabadkán is van egy ilyen óvoda-műhelyem, fél-évenként egyszer vagyok ott: a vajdasági magyar óvónők mind összegyűlnek erre az alkalomra, egész napos foglalkozást tartok. Bármilyen furcsán is hangzik, tanítottam az Iparművészeti Főiskolán hat évig, ahol képzésként volt jelen ez a téma, illetve az ebből a témából építkező szerves műveltség. Tanítom ugyanezt most az Iparművészeti Szak-

középiskolában Kaposvárott és a Nagy Lajos király Magán-egyetemen, Miskolcon. Ezen kívül előadásorozataim vannak, többek között Mátýásföldön a Katolikus Közösségi Házban.

- A közönség - felnőttek és gyerekek -, hogyan fogadja a könyvét és kutatásait?

- Amikor először hallanak arról, ahogy én közvetítem a gyermekrajzok üzenetét, akkor nagyon meglepődnek, de ez természetes, hiszen egész mást hallottak a gyerekről és a gyermekrajzokról. Ám amikor a felnőttek magukkal hoznak rajzokat, és én ezekből mesélem el nekik, hogy milyen a gyerek és a gyerek szülői környezete, akkor nagyon meglepődnek. Attól kezdve odafigyelnek rá. Sokan vannak olyanok, akik majdnem letekerik a fejemet az első alkalommal az előadáson, de alig várják, hogy hazaérjenek, előveszik a gyerek rajzait és felfedezik benne azokat a motívumokat, amiket én mondtam az előadás alatt. A gyerek pedig nagyon szereti, ha a felnőttet őszintén érdekli, amit csinál. Amikor egy óvodába megyek, nem tudok annyira fáradt lenni, hogy ne ébredjek fel, amikor a gyerekek rohannak felém: „Jóska bácsi, Jóska bácsi!” És mindegyikük kezében ott van a rajz.

- Ezek szerint fény derülhet olyan családi háttérre, történésekre, amelyet esetleg eltitkolnak a szülők?

- Mindenképpen. A pszichiáterek nagy része el is fogadja ezt a fajta „elemzési formát”, és elismerik, hogy sokat tudunk segíteni egymásnak.